

AANTEKENING VAN DE VERTALER

Om redenen waarop in het nawoord nader zal worden ingegaan heeft Tanizaki deze roman geschreven in het dialect van de Kansai-streek rond Osaka, een wat zachtere versie van de enigszins staccato standaardtaal, die van Tokyo'sse origine is. Het was uiteraard een ondoenlijke zaak om dit in een vertaling weer te geven; er is, in de uiteindelijke vertaling, sprake van een vertellende stem die zich uitdrukt in een Nederlands dat, laten we zeggen, de sappigheid van het Vlaams verenigt met het zangerige van het Limburgs.

Voor de oorlog werden Japanse kinderen geboren op hun eerste verjaardag en verjaarde de hele bevolking en masse op nieuwjaarsdag. Onder die omstandigheden zou bijvoorbeeld mijn oudste zoontje, dat op 29 december is geboren, al op de leeftijd van vier dagen twee jaar oud zijn geweest. Omdat wij niet weten in welk jaar de handeling plaatsvindt is het onmogelijk de juiste leeftijd van de hoofdfiguren van deze roman te schatten. De Japanse telwijze is daarom gehandhaafd; in gedachten moet er één tot anderhalf jaar af worden getrokken.

Ook bij eigennamen is het Japanse gebruik gehandhaafd: de familienaam wordt gevolgd door wat wij de voornaam noemen. Tanizaki beoogt namelijk bij de naam Tokumitsu Mitsuko een ritmisch effect dat bij omstelling in de westerse volgorde zou verdwijnen.

O meneer Tanizaki, weet u zeker dat ik niet stoor? Ik bedoel, ik ben vandaag langsgekomen om mijn hart eens helemaal te luchten, maar u bent zó hard aan het werk. En als ik u het hele verhaal uit de doeken doe, wordt het werkelijk een vreselijk lange geschiedenis. Soms denk ik dus weleens, wat is het toch jammer dat ik niet een beetje vlotter met de pen overweg kan. Dan zou ik alles van begin tot eind zelf opschrijven, er een roman van maken als het ware, en dan zou ik het u te lezen kunnen geven... Om eerlijk te zijn heb ik dat een tijdje terug ook eens geprobeerd, maar het hele geval zit zo ontzettend gecompliceerd in elkaar dat ik echt niet wist hoe en waar ik moest beginnen. Zo komt het dat ik dacht van: kom, er zit niks anders op, ik móét meneer Tanizaki om raad vragen. En nou zit ik hier. O heus, ik ben me er heel goed van bewust wat een lastpost ik ben en hoe kostbaar uw tijd is. Weet u dus echt heel zeker dat het niet ongelegen komt? U bent altijd zo vreselijk vriendelijk voor me geweest dat ik het niet kon helpen weer een beroep te doen op uw goedhartigheid. En dat terwijl ik niet eens zou weten hoe ik u ooit voor alles kan bedanken. Wel, ik kan de draad misschien het beste opvatten bij mijn oude minnaar – daar maakte u zich destijds zoveel zorgen over. U hebt me toen heel goede raad gegeven,

en zoals ik u naderhand al eens heb verteld heb ik er heel diep over nagedacht en toen in één keer een punt achter die verhouding gezet. Ik heb daarna wel een tijdlang thuis gezeten – van liefdesverdriet zou je kunnen zeggen – want ik kon hem maar niet vergeten: ik werd er gewoon hysterisch van. Maar al heel gauw kwam ik tot het inzicht dat hij eigenlijk geen knip voor de neus waard was... Voorheen kon ik nooit een moment stilzitten. Ik was ook bijna nooit thuis, want er was altijd wel een concert of zo waar ik zo nodig naar toe moest, maar vanaf het ogenblik dat ik u hier thuis mocht bezoeken werd ik een ander wezen: ik begon weer te schilderen, ik speelde piano, en er waren hele dagen dat ik het huis nauwelijks uitging. Vandaar dat mijn man een keer opmerkte dat ik me de laatste tijd een heel stuk vrouwelijker was gaan gedragen. Hij zei het wel niet met zoveel woorden, maar hij was u toch erg dankbaar. Nu moet ik eerlijk bekennen dat ik hem nooit iets over die ander heb verteld, ondanks uw waarschuwing dat het niet goed was om zoiets voor mijn eigen man te verzwijgen. Ik hoor het u nóg zeggen: ‘Het is nu toch allemaal verleden tijd, en vooral als het geen lichamelijke verhouding was moet het niet moeilijk zijn om het op te biechten. Kom er gewoon rond voor uit.’ Dat was wel zo, maar... maar... nou ja, mijn man voelde het wel zo’n beetje aan, geloof ik, en het was voor mij nu ook niet zo makkelijk om het onder woorden te brengen, dus ik dacht dat het allemaal wel in orde zou zijn als ik mezelf streng voorhield voortaan niet meer zulke domme dingen te doen. Ik begon er dus niet over, en daarom heeft hij nooit geweten wat u me precies hebt gezegd, al was het hem wel duidelijk dat het blijkbaar iets had uitgehaald. Het was een goed teken dat ik wat bezadigder was geworden, vond hij.

Mijn nieuwe huiselijkheid moet hem wat gerust hebben gesteld, want op een dag kwam hij naar me toe en zei: ‘Ik

moet zelf toch ook eens de handen uit de mouwen steken.’ En hij huurde een kantoor in het Imabashi Gebouw in Osaka en begon een praktijk als advocaat. Dat was vorig jaar februari, geloof ik... Ja, dat klopt. Hij was afgestudeerd in Germaans recht en had altijd advocaat kunnen worden als hij dat had gewild. Maar hij had het zich nu eenmaal in zijn hoofd gezet dat hij professor wilde worden, en juist tijdens die geschiedenis van mij ging er geen dag voorbij of hij zat op de universiteit. Dat hij toch advocaat is geworden, daar is moeilijk één bepaalde reden voor te geven. Maar hij vond dat hij niet altijd van mijn ouders afhankelijk kon zijn: dat schiep maar verplichtingen en maakte het hem onmogelijk mijn respect te houden. Als student had hij de reputatie van een heel knappe kop en hij was afgestudeerd met een bijzonder mooie cijferlijst, en omdat zo iemand me wel een goede partij leek ben ik met hem getrouwd. Ik nam zijn naam aan, maar het had net zo goed andersom kunnen zijn, want mijn ouders adopteerden hem praktisch: ze stelden zo’n vertrouwen in hem dat ze alvast een stuk van de erfenis aan hem overmaakten en hem vertelden dat hij zich nergens druk om hoefde te maken. Als hij de wetenschap in wilde, dan moest hij dat vooral doen; rustig verder studeren, dat was het beste, en desgewenst kon een reis van een jaar of twee, drie naar Europa of Amerika er voor ons beiden ook nog wel af. Mijn man was eerst in de wolken, want zoiets was hij blijkbaar ook van plan geweest, maar ik begon met mijn neus in de wind te lopen. Ik liet me er steeds op voorstaan dat mijn ouders zo goed voor hem waren, en dat schijnt tegen het zere been te zijn geweest. Het was dan ook erg kinderachtig van me. Maar hij was een echte academicus. Hij heeft dat studentikoze gedrag ook nooit afgeleerd: bruusk, weet u wel, op het slechtgemanierde af. Hij kon ook niet met mensen omgaan – hij was echt heel tactloos – dus u kunt zich voorstellen dat hij daar

om niet bepaald overladen werd met werk toen hij zijn praktijk opende. Toch ging hij elke dag trouw naar kantoor, en dat wilde zeggen dat ik de hele dag thuis rondhing. Nu, het spreekt vanzelf dat je je onder zulke omstandigheden allerlei dingen gaat herinneren die je eigenlijk al vergeten was. Hoe kan het anders? Vroeger wilde ik nog weleens een gedicht schrijven als ik me verveelde, maar met gedichten is het zo dat ze de herinneringen scherper maken, dus dat kon ik maar beter laten, dat begrijpt u wel. Wel, daar zat ik: ik kon niets zinnigs bedenken, en toch moest ik iets doen om mijn gedachten wat af te leiden. Ik weet niet of u daarvan gehoord hebt, maar er is in Tennōji een kunstacademie voor vrouwen. O, het is maar een doodgewone privéschool, hoor, maar ze bieden van alles aan: schilderen, muziek, naaien, borduren en wat heb je nog meer. En met zoveel uiteenlopende cursussen doen ze over kwalificaties ook niet moeilijk; oud en jong nemen ze aan. Nu had ik vroeger al eens wat geschilderd in de Japanse stijl, erg slecht natuurlijk, maar het was tenminste iets waar ik een beetje in geïnteresseerd was, en daarom besloot ik daar een cursus in te volgen. Elke ochtend ging ik dus samen met mijn man de deur uit. Nou ja, ik zeg wel 'elke ochtend', maar op dat soort school kun je wegblijven zoveel als je maar wilt.

...Nee, mijn man had totaal geen belangstelling voor schilderkunst of literatuur, maar hij ging er toch mee akkoord dat ik me op die school inschreef. Dat was best, goed idee, zei hij. Maar dan moest ik er ook hard aan trekken. Net of hij op het idee was gekomen. Elke dag ging ik pas om negen uur van huis, of om tien uur als dat zo uitkwam, maar omdat mijn man toch niet veel te doen had op kantoor wachtte hij meestal op me. We namen dan samen de Hanshin-lijn naar Umeda, en daar stapten we over in een goedkope taxi. Op de hoek van de Sakai-boulevard en de Imabashi-tramlijn stapte hij

uit, en ik reed helemaal door tot Tennōji. Mijn man schijnt schik te hebben gehad in die gezamenlijke uitstapjes. ‘Net of ik weer in mijn studententijd ben,’ zei hij eens. ‘Ik vraag me af hoeveel studenten er zijn die met hun vrouw en per taxi college lopen,’ antwoordde ik. Daar moest hij om lachen. Ja, dat vond hij een goede mop. Omdat hij had beloofd om ’s avonds als het even kon samen terug naar huis te gaan, spraken we steeds af via de telefoon en dan ging ik bij zijn kantoor langs, of we wachtten op elkaar in het Nanba-of Hanshin-station. En soms gingen we naar de film in het Shōchiku Theater of zo. Op deze manier was onze verhouding eigenlijk heel goed. Toen, het moet midden april zijn geweest, kreeg ik het aan de stok met de directeur van onze academie. Het ging over iets totaal onbenulligs. En het was ook, wat zal ik zeggen, een beetje raar. U moet weten dat we op de academie modellen gebruikten die voor ons poseerden in diverse kledij – nee, het naakt wordt in de Japanse stijl niet gebruikt – en dan moesten wij proberen ze te schetsen. Nu was het model dat we toen hadden een meisje van een jaar of negentien, Y—ko heette ze, dat in Osaka bekendstond als een grote schoonheid. Ze poseerde voor ons als de Godin van Genade in haar manifestatie als Kannon met de Wilgentak* – bijna ongekleed dus, wat ons in zekere mate de gelegenheid gaf ook het naakt een beetje te oefenen. En terwijl ik haar zit te schetsen, samen met de andere studentes, komt op een dag de directeur ons atelier binnenvallen. ‘Maar mevrouw Kakiuchi!’ zegt hij, ‘uw schets lijkt helemaal niet op ons model. Weet u zeker dat u er geen ander model op na houdt?’ Met zo’n insinuerend lachje erbij, weet u wel. En het was niet alleen de directeur. De andere studentes moesten hem natuurlijk nadoen en zaten stiekem te giechelen. Dit kwam

* Deze Kannon wordt vaak afgebeeld met één borst ontbloot. (Vert.)

dermate onverwacht dat ik een hoofd als een boei had voor ik het wist, maar waarom ik zo moest blozen was me zelf een raadsel. Dat wil zeggen, nú ben ik ervan overtuigd dat ik vuurrood werd, maar misschien was dat niet zo. In elk geval, als je plotseling gevraagd wordt of je er misschien een ander model op na houdt en je bent je zelf nergens van bewust, dan komt dat toch wel even hard aan. Bovendien had ik er geen flauw idee van wie dat andere model dan wel zou moeten zijn. De enige mogelijke uitleg was dat ik, met Y—ko vlak voor mijn neus, toch het beeld van iemand anders in mijn hoofd had gehad en zonder het zelf te beseffen had geprobeerd dat op papier te brengen – zonder het ook te bedoelen, want mijn penseel had die figuur als het ware vanzelf getekend.

Ik neem aan dat u het intussen al begrepen hebt. U hebt het in elk geval in de kranten kunnen lezen, dus waarom zou ik er niet eerlijk voor uitkomen? Het model dat ik onbewust voor ogen had was Tokumitsu Mitsuko. (*Noot van de auteur: zelfs na haar buitengewone ervaringen vertoont mevrouw Kakiuchi nauwelijks tekenen van vermagering; in kleding en gedrag is zij net zo kleurig en fleurig als een jaar geleden. Zij is een typische jonge getrouwde vrouw van het Kansai-slag – meer jongedame dan weduwe. Hoewel zij beslist geen grote schoonheid is, lichte bij het uiten van de naam Tokumitsu Mitsuko haar gelaat op in een bijna magische glans.*) Maar in die tijd had ik nog helemaal geen vriendschap met Mitsuko gesloten. Mitsuko studeerde westerse schilderkunst, dat was een ander atelier, dus ik geloof niet dat we ooit gelegenheid hadden gehad om met elkaar te spreken. Ik nam aan dat ze niet eens wist hoe ik eruitzag of, als ze dat wel deed, dat ik verder geen diepe indruk op haar had gemaakt. Van mijn kant ben ik me er ook niet van bewust dat ik zoveel aandacht aan haar besteedde, al kan ik niet ontkennen dat ze me wel sympathiek leek. Maar

nogmaals, we hadden niet of nauwelijks met elkaar gesproken, dus ik wist niets van haar karakter of temperament – ik had alleen maar zo'n vaag gevoel, weet u wel. Nu ik erover nadenk moet ze me toch eerder zijn opgevallen dan ik dacht, en het bewijs is dat ik toen al ergens haar naam en adres had opgevangen. Dat ze Mitsuko heette en de dochter was van een groothandelaar in wollen stoffen met een winkel in Senba* en een huis in Ashiyagawa,** vlak bij de Hankyū-spoorbaan, dat wist ik toen al precies. Wel, nadat de directeur me zo lastig was gevallen ben ik er eens over gaan zitten nadenken, en toen realiseerde ik me dat mijn schets op Mitsuko leek. Maar ik kon niet zeggen dat ik het met opzet had gedaan, en als dat al het geval was geweest, wat dan nog? Ik mocht toch best Y—ko als model nemen voor de algemene vorm, zonder dat ik daarom ook per se haar gezicht moest gebruiken? Want om dat gezicht was het niet begonnen. Y—ko poseerde voor ons als Kannon, en het was al mooi genoeg als ik dat in haar lichaamshouding, in de plooiing van haar witte gewaad, en boven alles in de stemming kon uitdrukken. Y—ko mocht dan de grootste schoonheid zijn onder de modellen, maar Mitsuko was een nog veel grotere schoonheid, en als dat paste bij de stemming van mijn schets, nou, dan was er toch niets op tegen om haar als model te nemen? Dat vond ik tenminste.

*De oude koopliedenwijk van Osaka. (Vert.)

** Een klein dorp tussen Osaka en Kobe, niet ver van Nishinomiya, waar de Kakiuchi's wonen. (Vert.)

